

jaar 1754. In Frankrijk vond de cultuur mede ingang, al was 't dan niet juist ten gevolge van het ananassengeschenk van graaf D'AVAUX aan den koning. De kroniekschrijver des lands vermeldde: „Ce n'est qu'en 1733 que la culture d'ananas a obtenu en France les premiers fruits”.

In Nederland ging deze bijzondere soort van vruchtencultuur allengs te loor, te zamen met het verdwijnen der buitenplaatsen van vermogende liefhebbers. Ananassenkassen worden nog slechts sporadisch aangetroffen. En in later tijd verdrong het geïmporteerde product het met zooveel moeite en omslag eigengekweekte sedert van den Riau-archipel en naburige eilanden jaarlijks honderdduizende ananassen naar Singapore vervoerd werden om daar in bussen geconserveerd te worden; een artikel waarvoor Londen welhaast de stapelmarkt werd.

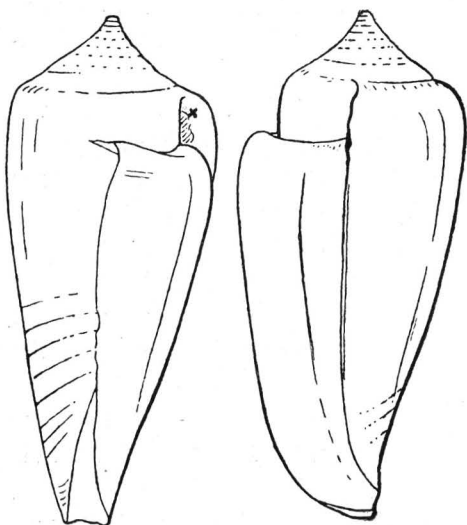
S. KALFF.

KORTE MEDEDEELINGEN.

Een abnormaal gevormde *Conus*-schelp. — Een tijd geleden kreeg ik van iemand de in nevenstaande figuur afgebeelde schelp cadeau. Deze schelp, die door Dr. F. HAAS van het Senckenberg Museum te

Frankfort werd gedetermineerd als *Conus ochroleucus*, vertoont een abnormaliteit, welke me interessant genoeg lijkt om er even de aandacht van de lezers van dit tijdschrift op te vestigen. De bewuste schelp bevindt zich thans in de collectie van het Senckenberg Museum; Dr. HAAS breng ik hierbij gaarne mijn dank voor zijn hulp bij het op naam brengen van de schelp.

De schelp of schaal van een slak is een product, dat door een huidplooi van het levende dier — den z.g.n. mantel — afgescheiden wordt. Met den groei van het dier gaat ook — althans in de allermeeeste gevallen — een vergrooting van de schelp gepaard, welke speciaal door den rand van den mantel wordt bewerkstelligd. Bij onze *Conus*-schelp zou die vergrooting normaliter hierin hebben bestaan, dat de vrije rand van de laatste winding — de buitenste mondrand dus — over de geheele lengte regelmatig zou zijn toegenomen. Dit is evenwel niet het geval geweest, zooals op de teekening duidelijk uitkomt. De mond (de opening) van de schelp is n.l. tijdens de laatste groeiperiode van de slak veel kleiner (korter) geworden dan hij oorspronkelijk was op iets jongeren leeftijd van het dier. Een verklaring van dit verschijnsel zal m.i. wel gezocht dienen te worden in de omstandigheid, dat er indertijd bij X een vreemd voorwerp (een klein steentje of een stukje koraal of iets dergelijks) tusschen den mantelrand en de schaal is geraakt, waardoor de mantelrand

Abnormaal gevormde *Conus ochroleucus*;
iets meer dan nat. gr.

nog wel is doorgegaan met de afzetting van schaalsubstantie, maar nu niet meer over de geheele lengte van den buitensten mondrand. De groei van de schaal begon weer opnieuw even onder de plaats, waar het vreemde voorwerp zat. Zekerheid omtrent dit vermoeden zou bijv. te krijgen zijn door de schelp open te zagen en te zien of er inderdaad een vreemd voorwerp (al dan niet bedekt door schaalsubstantie) op de aangegeven plaats voorhanden is.

Medan, 19 Augustus 1923.

J. C. v. d. MEER MOHR.

Een interessante proefneming in uitzicht. — Door de welwillende tussenkomst van den Heer G. J. TERWIEL, den bekenden kapitein van de „Nederland”, aan wien het reeds herhaaldelijk gelukt is dieren, die nog nooit levend in Europa aangebracht waren, behouden naar Artis in Amsterdam over te brengen, mocht ik van die beroemde Amsterdamsche instelling een zending van de Mexikaansche watersalamander of axolotl (*Amblystoma tigrinum*) ontvangen.

Aangezien de stam van axolotls te Amsterdam reeds sedert verscheidene geslachten gewend is geworden aan de lage temperaturen, die 's winters in het Aquarium kunnen optreden, werden reeds eenige maanden geleden door den Heer PORTIELJE de noodige voorbereidingen getroffen om de jonge

dieren, die voor de verzending in aanmerking kwamen, wederom aan hoge tropen-temperaturen te gewennen, waarbij de dezen zomer voorgekomen hittegolf zeer verdienstelijk werk heeft verricht door het water tot een temperatuur van 32° C. op te voeren. Gedurende het zee-transport zijn slechts een drietal dieren bezweken, terwijl de overige, 5 zwarte en 2 witte exemplaren, in goeden welstand te Soerabaia aankwamen.

Zooals bekend planten deze salamanders zich in Mexico als regel in larve-toestand voort en heeft het jaren geduurd, voordat men ontdekte, dat de mogelijkheid bestond deze larve tot volledige salamanders, die aan land gaan, te doen ontwikkelen. Van overwegend belang zijn hierbij de onderzoekingen van Marie VON CHAUVIN te Freiburg in Breisgau geweest, aan wie het gelukte door geleidelijke vermindering van het water, waarin zich deze larve-salamanders bevonden, gepaard gaande met het bijbrengen van een hogere temperatuur, waardoor de in het water opgeloste hoeveelheid zuurstof bovendien verhoudingsgewijs afnam, en rijke voeding, de dieren als het ware te dwingen den landvorm aan te nemen. Toen bleek, dat deze salamander door verschillende soorten in noordelijker streken van Amerika vertegenwoordigd was, welke soorten alle zonder onderscheid op de door watersalamanders gebruikelijke wijze steeds den landvorm aannemen. De conclusie, waartoe men ten slotte is gekomen, is: dat door de veranderde klimatologische verhoudingen in Mexico de *Amblystoma* zich daaraan heeft moeten aanpassen. In vroegere tijden was Mexico geheel of ten minste voor een zeer groot gedeelte bedekt met zwaar bosch, waarin de voor de landvormen van watersalamanders noodzakelijke vochtigheidsgraad van de lucht steeds op peil kon blijven. Met de absolute ontbossing is Mexico echter een buitengewoon droog land geworden, waardoor aan de eerste levensbehoeften van watersalamanders, die op land gaan leven, namelijk het voorkomen van een vochtige lucht en de vorming van veel waterhoudend mos, niet meer werd voldaan. Het aanpassingsvermogen, hetwelk in deze diersoort blijkbaar nog zeer sterk leeft, gaf ten slotte het resultaat, dat deze dieren zich in larve-toestand kunnen voortplanten, waardoor het behoud van de soort verzekerd werd. Als zoodanig zijn deze salamanders de levende bewijzen van de Darwinistische theoriën over het ontstaan der soorten, wijl bij deze dieren aangetoond is geworden, dat verschillende invloeden andere vormen te voorschijn roepen, welke vormen ook andere eigenschappen bezitten, welke door de jongen bij de geboorte als nieuwe vermogens mede ter wereld worden gebracht. Ook Richard SEMON, in zijn werk „Die Mneme“ *) toont aan, hoe nieuw verworven eigenschappen der ouders als nieuwe vermogens bij de nakomelingschap teruggevonden worden. Heel duidelijk wordt daarin aangetoond, zoowel op grond van de verdere proeven van Marie VON CHAUVIN met de *Amblystoma*, als met proeven genomen op de vroedmeesterpad, dat het mogelijk is de eerst onder andere omstandigheden verworven vermogens weder op te wekken. Bij de vroedmeesterpad toch gelukte het door het eenvoudige opvoeren der temperatuur de dieren tot eiafzetting in het water te brengen, waarbij dan evenmin als bij andere padden en kikvorschen eenige zorg voor het broed te bespeuren viel. In het geval van de vroedmeesterpad was dus de lagere temperatuur de oorzaak, dat het dier tot een bijzondere wijze van broedverzorging overging.

Bij de proeven van VON CHAUVIN is verder gebleken, dat de jongen van de tot landsalamander ontwikkelde axolotl als regel zich ook zonder bijzonderen prikkel zich op de oude wijze tot landvorm gingen ontwikkelen, waaruit geconcludeerd mag worden, dat de voorgaande theorie omtrent de aanpassing aan het veranderde klimaat van Mexico juist is. Men ging echter nog verder en trachtte reeds tot landsalamanders ontwikkelde axolotls weder tot den larve-vorm terug te brengen door hen te dwingen in het water te verblijven. Ook dit gelukte, doch niet in alle gevallen. Had de landvorm reeds de geslachtsrijpheid bereikt, dan bleek geen terugvorming tot larve-vorm meer mogelijk. Voor dien tijd echter bestaat die mogelijkheid wel en kunnen de uitwendige kieuwen wederom aangroeien.

Deze lange inleiding was noodig om duidelijk te doen uitkomen, wat het doel van onze proefneming zal zijn. De klimatologische verhoudingen hier op Java zijn geheel afwijkend van die in Mexico, doordat wij hier een scherp gescheiden oost- en westmoeson hebben. Als geheel echter is het klimaat hier veel en veel vochtiger dan in Mexico, zoodat hier de vereischten voor het leven op het land voor deze salamanders aanwezig zijn. Zelfs in de strengste oostmoesons, zooals wij er nu juist een beleefd hebben, vindt men toch nog overal water, zij het dan ook vaak slechts in kleine poelen; een absolute uitdroging wordt door de algemeen verbreide irrigatie toch voorkomen. Eenerzijds wordt door ons klimaat dus bereikt een vermindering van het kwantum water in vele waterloopen, waardoor de larve-vorm als

*) Mneme (gr.: geheugen) werd voor het eerst gebruikt door Richard SEMON, die daarmee bedoelde het geheel van eigenschappen van een organisme, welke eigenschappen verkregen zijn door herhaalde van buitenaf aangebrachte prikkels dan wel door overerving. In beide gevallen zijn de eigenschappen als het ware in het *geheugen* van het organisme ingeprent en gaan op de volgende geslachten over.

het ware gedwongen wordt tot het aannemen van den landvorm, terwijl anderzijds nog steeds een voldoende vochtigheidsgraad behouden zal worden om het leven op het land mogelijk te maken. Zeer waarschijnlijk zal dus de axolotl zich op Java ontwikkelen tot een watersalamander, die zich in habitus vrijwel niet zal onderscheiden van zijn in Noord-Amerika voorkomende verwanten.

Waar de axolotl zich zeer snel voortplant (te Parijs waren in 3 jaren 3300 exemplaren gekweekt van een enkel paar) en flinke opruiming houdt onder muskieten-larven, kan na gelukke kweek in het aquarium en de daarna gevolgde uitzetting in de binnenwateren, de axolotl als een aanwinst voor de fauna van dit land beschouwd worden, vooral met het oog op de bestrijding van de malaria. In wateren, waarin het uitzetten van visch onmogelijk is, zal de axolotl als een niet te onderschatten helper kunnen optreden bij het uitroeien der muskietenlarven.

Soerabaia, Oct. 1925.

J. H. SIEVEKING.

Sedapa. — Op 1 April van het jaar 1925 verschenen in enkele Indische dagbladen niet onverdienstelijk verzonnen verhalen over gevangen exemplaren van den raadselachtigen sedapa, waarin ook enkele gefantaseerde afbeeldingen verschenen. Ook in Amerika werd een afbeelding vervaardigd, doch die verscheen al eenige weken eerder en wel in het nummer van 8 Maart van de San Francisco Examiner, maar daarom niet minder fantastisch.

De interesse in het vraagstuk werd er gewekt door het artikel van den Heer VAN HERWAARDEN dat juni 1924 in „het wetenschappelijk periodiek” de Tropische Natuur verscheen, en dat volgens die

krant den menschen der wetenschap zoodanig interesseerde, dat zoowel in Engeland als in Nederland en in Frankrijk al plannen werden beraamd om expedities uit te rusten teneinde dien voor de wetenschap zoo uiterst belangwekkenden diervorm machtig te worden.

Het verhaal der ontmoeting van den Heer VAN HERWAARDEN wordt er in extenso weergegeven, en de kranige teekenaar van dat blad maakt het den lezer zeer gemakkelijk zich een voorstelling te maken van dat sedapa-exemplaar. De hiernaast afgedrukte, sterk verkleinde reproductie van het een geheele pagina beslaande, van pakkenden titel voorziene verhaal geeft daarvan nog een voldoende voorstelling. De orchideeën-bloemen doen in vergelijking wel wat heel erg groot. De

De menschaap van Sumatra (rechts in den boom) volgens den San Francisco Examiner.

andere illustraties doen ons vertrouwen in het geheel niet stijgen. De „foto” van den krijgsman uit Sumatra's wildernissen met sterk behaard lichaam en aapachtige voeten zal men wel zeer sceptisch bekijken. En de andere „foto's” doen al even zonderling aan.

Mag wellicht de pers in San Francisco reeds op 8 Maart haar lezers de 1 April-mop aanbieden?

J. B.

Pisang seriboe. — De Heer L. C. HEYTING te Medan maakte de Redactie opmerkzaam op het voorkomen van een goede afbeelding van deze pisang-soort in het geïllustreerd bijvoegsel van de „Benih Timoer” van 2 November 1925. De bloei was nog niet afgelopen, aan den top, die wellicht nog een halve meter van den grond was verwijderd, waren nog talrijke rijen van bloemen zichtbaar. Volgens nader ingewonnen inlichtingen stond het gefotografeerde exemplaar in de nabijheid van Bindjei (S.O.K.).

De Heer E. DE VRIES te Pasoeroean schrijft nog:

Ter aanvulling van de vindplaatsen van de pisang seriboe kan ik nog opgeven Bangil in Oost-Java, waar de plant ook op een in April te houden tentoonstelling zal worden gebracht.

Deze *Musa* schijnt al reeds zeer lang de aandacht getrokken te hebben. Zoo haalt F. VAN STERBEEK in zijn „Citricultura oft regeringhe der inhemsche boomen...” van 1682 aan, dat O. DAPPER (Beschrijvinghe van Sina) opgeeft, een *Musa* te kennen, waarbij „somwijl duysent Vijghen aan een eenige tak hanghen”. Het is wel waarschijnlijk, dat DAPPER hiermede *Musa chiliocarpa* BACKER bedoelt.

In den „Hortus Malabaricus” deel I, bldz. 17-20 geeft RHEEDE de pisang-varieteiten van Malabar op en noemt daarbij een canim-bala „met slechts vruchtbare bloemen en kleine gele eetbare vruchten”.

Een tjaoe hondjè (welke naam ook door HEYNE in „Nuttige planten” voor de hier bedoelde vrucht wordt opgegeven) en een pisang sewoe werden blijkens den Catalogus van 1855, bldz. 46 reeds zeventig jaren geleden in den Plantentuin te Buitenzorg gekweekt.

MEDEDEELINGEN VAN DE VEREENIGING.

Algemeene vergadering. — De jaarlijksche Algemeene Vergadering werd ditmaal op 23 Januari gehouden en was vrij goed bezocht. Aan het jaarverslag van den voorzitter, Dr. H. C. DELSMAN, ontleenen wij het volgende:

In haast alle afdeelingen heerschte dit jaar een opgewekt vereenigingsleven, gelijk ook uit het volgende overzicht der vergaderingen en excursies blijken moge:

	vergaderingen	excursies	
Batavia	2	6	
Buitenzorg	2	3	
Bandoeng	2	4	
Kediri	3	6	} waarvan 2 gecombineerd.
Soerabaia	4	6	
Fort de Kock	3	2	

De afdeeling Kediri nam zelfs met een 'stand' deel aan een in October aldaar gehouden jaarmarkt.

Een verder blijk van activiteit onzer Vereeniging was de uitgifte van een eerste populaire werkje, nl. „Uit de tropische Natuur” van Dr. H. C. DELSMAN. Dit vond, naar herhaaldelijk bleek, allerwegen een gunstige ontvangst, en de verkoop was zoo bevredigend, dat de kosten (ruim f 800.—) reeds op een goede f 100.— na terug ontvangen zijn.

Hierdoor en door den gunstigen stand onzer kasmiddelen — waarvoor onze penningmeesteres, mej. MERKUS, een woord van hulde past — kan over verdere uitgave van dergelijke boekjes gedacht worden. In bewerking is thans een boekje van Mevr. GEERTS-RONNER over: „Met vacantie boven” en een Vlinderboekje van den Heer S. LEEFMANS.

De kosten dezer boekjes zullen, ook door de talrijke illustraties, ongetwijfeld aanzienlijk hooger worden dan die van het eerste. Nog steeds stijgt het ledental niet zooals het Hoofdbestuur dit wenschen zou met het oog op bovengenoemde groote uitgaven. Voor verhooging van het ledental zal dus steeds gewerkt moeten worden, willen wij alle goede voornemens ten uitvoer brengen.

Uit het verslag van de penningmeesteres bleek, dat ook dit jaar weer een overschot opleverde.

Aangenomen werd het voorstel, voor de uitgave van het boekje van Mevr. GEERTS een bedrag van f 1500.— uit te trekken. De hoop moge hier worden uitgesproken, dat, zoo het in den loop van dit jaar tot de uitgave van dit boekje komt, de afdeelingen zooveel mogelijk het Hoofdbestuur zullen steunen, door het aan hare leden, evenals sommige afdeelingen met het vorige boekje deden, ten geschenke aan te bieden. Mogen de penningmeesters hier reeds thans rekening mee houden!